

Näringspenningtvätt

Finanspolisen vill informera om samt uppmärksamma verksamhetsutövare på brottet näringspenningtvätt.

I syfte att motverka verksamheter som låter sig utnyttjas för penningtvätt innefattar lag (2014:307) om straff för penningtvättsbrott även *näringspenningtvätt* (se § 7).

Någon som, i näringsverksamhet eller som led i en verksamhet som bedrivs vanemässigt eller annars i större omfattning, medverkar till en åtgärd som skäligen kan antas vara vidtagen i penningtvättssyfte kan dömas för näringspenningtvätt.

Bestämmelsen tar sikte på när en person eller näringsverksamhet systematiskt eller i stor omfattning medverkar till transaktioner där det finns en risk för penningtvätt. Åtgärden som kunden gör i sig behöver inte vara vidtagen i penningtvättssyfte utan riktar sig snarare mot verksamhetsutövaren och dennes rutiner och åtgärder för att förhindra att verksamheten används av kunder för att tvätta pengar.

Trots att brottet benämns näringspenningtvätt omfattas även gärningar som begås i andra sammanhang än i regelrätt näringsverksamhet, och de kan även utföras av privatpersoner.

Klandervärt risktagande

Grunden för straffansvar är att gärningsmannen gör sig skyldig till ett klandervärt risktagande. Pengarna eller egendomen som personen eller näringsverksamheten har genomfört en åtgärd på - exempelvis överfört, omvandlat eller tagit ut - behöver inte härröra från brott eller brottslig verksamhet. Det är tillräckligt att det klandervärda risktagandet inneburit att man i verksamheten saknat åtgärder för att motverka penningtvätt. Näringspenningtvätt skiljer sig därigenom från penningtvättsbrott, där egendomen måste härröra från ett brott.

Riskindikatorer på näringspenningtvätt

- **Systematik:** Att transaktionerna har skett regelbundet under en period. Tidsaspekten kan variera i omfattning men sträcker sig generellt över en tidsperiod, vilket reellt kan vara allt från två-tre månader upp till flertalet år.
- **Omfattning:** Större transaktionsfrekvens och/eller ovanligt stora summor, med en omsättning som ackumuleras med tiden. Omfattning bör särskilt sättas i relation till vad som kan förväntas i sammanhanget. För ett privatkonto kan det kopplas till kundens årliga inkomst medan det för näringsverksamheter kan kopplas till omsättning. Särskild vikt bör ligga på att bedöma om bankens kund har möjlighet att uppfylla sina åtaganden enligt penningtvättsregelverket givet den omsättning som sker på kontot som banken tillhandahåller.

- **Avvikande:** Finns det transaktioner på kontot som inte är naturliga för verksamheten alternativt stora inflöden på privat- eller sparkonto; transaktioner som avviker från vad som kan förväntas utifrån kundkännedomen.
- **Kundkännedom:** En viktig del är vad kunden har sagt till banken om orsakerna till transaktionsflödet. Bedriver bankens kund en näringsverksamhet som kräver registrering bör banken känna till detta, och även ha försäkrat sig om att sådan registrering skett. Bankens kännedom och förståelse av sin kunds verksamhet måste beaktas vid klassificering av kundrisken. Kunder som bedriver näringsverksamhet på privatkonto bör generellt betraktas som hög risk.

Exempel på näringspenningtvätt

Även om kryptovalutor fick större medialt utrymme för några år sedan bedrivs handeln fortfarande i relativt stor omfattning. Det finns legala användningsområden för dessa valutor, men ett stort användningsområde är narkotikahandel, särskilt sådan som bedrivs på darknet – en krypterad del av internet. Eftersom innehavarna av de virtuella plånböckerna, som kryptovalutor förvaras i, oftast är anonyma är kryptovalutor väl lämpade som ett led i penningtvätt eller annan brottslig verksamhet.

Handel med kryptovalutor är en verksamhet som ska registreras av Finansinspektionen. En person som ägnar sig åt sådan handel i en omfattning som inte är hobbyverksamhet omfattas av penningtvättsregelverket. Med det följer bland annat krav på kundkännedom om de individer som denne handlar kryptovalutor med.

Vanligtvis har dessa växlare ett eller flera konton hos företag som handlar med kryptovalutor samt konton hos en eller flera svenska banker. Via olika plattformar kommer växlaren i kontakt med människor som är intresserade av att köpa eller sälja virtuell valuta. Växlingsförfarandet bestämmer köparen av valutan och säljaren själva. En penningtransaktion genomförs dem emellan, oftast genom mobila överföringar så som Swish, men även kontoöverföringar och kontanta betalningar förekommer. Växlarens kunder undandrar sig därigenom den kundkännedom och de åtgärder mot penningtvätt som skulle ha skett om växlingen istället hade ägt rum hos ett företag som var registrerat hos tillsynsmyndigheten och utförde penningtvättskontroller.

En avsevärd del av handeln sker idag av privatpersoner som inte har registrerat verksamheten hos Finansinspektionen. Dessa växlare kan omsätta betydande summor utan att stå under tillsyn eller utföra kontroller enligt penningtvättsregelverket. Ofta sker betalningen för kryptovalutorna på vanliga privatkonton hos banker, och det är inte ovanligt att det på växlarens konto omsätts belopp som är flerfaldigt högre än personens deklarerade årsinkomst.

Finanspolisens undersökningar har visat att växlarna – varav de flesta inte anmält sin verksamhet till Finansinspektionen - i stor utsträckning används av personer som sedan handlar narkotika för kryptovalutorna de köpt. Växlarnas verksamhet används också i stor utsträckning för att omsätta pengar som härrör från bedrägerier.

Det åligger den verksamhetsutövare som tillhandahåller bankkonto och andra finansiella tjänster till växlaren att ha tillräcklig kundkännedom för att vara trygga i att deras kund följer penningtvättsregelverket. Om det å andra sidan föreligger en tydlig risk att verksamhetsutövarens kund använder t.ex. sitt bankkonto och andra finansiella tjänster för att bedriva en *de facto* näringsverksamhet utan att vidta penningtvättsåtgärder bör man vidta åtgärder för att stoppa missbruket. Sådana åtgärder kan t.ex. vara att avsluta kundrelationen eller tillgången till mobila överföringar som används.

Rapportering och åtgärder

Om verksamhetsutövaren på befintligt underlag anser att det finns skälig grund att misstänka penningtvätt, finansiering av terrorism, eller att egendomen härrör från brottslig verksamhet behövs ingen ytterligare analys eller kundkännedomsåtgärder. Alla omständigheter avseende aktiviteten eller transaktionen ska då utan dröjsmål rapporteras till finanspolisen.

Om transaktionsmönstret inte ger skälig misstanke men ändå uppvisar t.ex. ovan nämnda indikationer och detta inte kan förklaras genom den kännedom man har om kunden ska ytterligare kundkännedomsåtgärder vidtas. Resultatet av dessa åtgärder ska styra verksamhetsutövarens agerande.

- Om kunden har rimliga och trovärdiga förklaringar till transaktionerna eller beteendet kan det som vid första anblick framstod som misstänkt få en naturlig och sannolik förklaring. Rapportering till finanspolisen behöver då givetvis inte ske.
- Om kundens aktiviteter eller transaktioner inte kan förklaras av ytterligare kundkännedomsåtgärder ska alla omständigheter som kan tyda på penningtvätt, finansiering av terrorism eller att egendomen på annat sätt härrör från brottslig verksamhet skyndsamt rapporteras till finanspolisen.

Beroende på vad som framkommer under en utökad kundkännedomsprocess kan kundens riskprofil behöva uppdateras. Det kan även finnas skäl att avsluta affärsförbindelsen i sin helhet eller ta bort kundens tillgång till tjänster eller produkter som missbrukas. Om en kund bedriver anmälningspliktig näringsverksamhet utan att sådan anmälan skett bör banken vidta åtgärder för att säkerställa att de inte medverkar till att upprätthålla individens oregistrerade näringsverksamhet, alternativt bistår i näringspenningtvätt.